herpy

AGAMER

Southern Tree Agama

Acanthocercus atricollis

Acanthocercus atricollis er en kraftig, trælevende agam fra det sydlige og østlige Afrikas savanner og tørre skove. Hannerne får blåt hoved i yngletiden, og dyrene sidder på grene og stammer og venter på byttet. Der findes kun lidt viden om pasningen: arten kræver et højt terrarie med kraftige grene, en meget varm solplads, UVB og kun én han pr. terrarie.

Familie: Agamidae Tidligere navn: *Agama atricollis; Stellio atricollis; Laudakia atricollis*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**25-35 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende**
Biotop	**Savanne og tørskov**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 100 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-32 °C**
Hotspot	**38-43 °C**
Temperatur, nat	**18-21 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter**
Holdes	**Enkeltvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**11 æg**
Kuld pr. år	**1**
Inkubation	**56-90 dage** ved 26-29 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført på CITES eller i EU's bilag, så der kræves ingen CITES-papirer. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Acanthocercus atricollis er en kraftig, bredhovedet agam med en lang hale og den eneste trælevende agam i det sydlige Afrika. Ryggen er brun til gråbrun med lysere pletter, og farven gør dyret svært at se mod bark. I yngletiden får hannerne et blåt hoved og en mørk strube, mens hunnerne og de unge dyr bevarer de brune, camouflerende farver. Artsnavnet kommer af latin ater, sort, og collum, hals, selv om halsen sjældent er mere end mørk.

Voksne dyr måler i gennemsnit 11-13 cm fra snude til kloak. Med halen bliver de skønsmæssigt 25-35 cm; totallængden er ikke målt. Hanner og hunner er omtrent lige store og har lige lange haler, men voksne hanner har et tydeligt større hoved, som de bruger i kampe om territorier. Hunnerne er kønsmodne ved en længde fra snude til kloak på omkring 10 cm og hannerne ved omkring 8 cm.

A. atricollis hører til en gruppe nært beslægtede arter, og afgrænsningen er ændret flere gange. Dyr fra Namibia og Angola, som tidligere blev regnet med, hører nu til andre arter, blandt andre *Acanthocercus cyanocephalus* og *Acanthocercus margaritae*. Arterne i komplekset ligner hinanden meget og kendes bedst på hannernes farver i yngletiden. Dyr, der sælges under navnet, kan derfor høre til nærtstående arter, så spørg efter fangststed.

Det er en rolig sidde-og-vent-jæger, der kun bruger omkring 4 % af tiden på at bevæge sig. Den vænner sig let til livet nær bebyggelse. Som terrariedyr passer den til en holder, der vil iagttage adfærd frem for at håndtere dyret.

Udbredelse og levested

Acanthocercus atricollis lever i det sydlige og østlige Afrika: i Sydafrika, Eswatini, Botswana, Zimbabwe, Malawi og Mozambique og videre nordpå til Kenya. Det største sammenhængende udbredelsesområde ligger i det sydøstlige Afrika, og arten er meget tæt i Kruger Nationalpark. Typelokaliteten er Durban.

Grænserne for udbredelsen er ikke fastlagt, fordi arten indgår i en gruppe af nært beslægtede arter, hvor fund fra Namibia, Angola og dele af Østafrika er blevet henført til andre arter. Fund i det sydøstlige Congo er foreløbig regnet med til arten, men ligger uden for hovedområdet.

> **Oprindelig udbredelse:** Sydafrika, Eswatini, Botswana, Zimbabwe, Malawi, Mozambique og Kenya.

LEVESTED

Arten lever i savanne og tør skov, hvor den sidder på tykke stammer og vandrette grene i skyggefulde træer med tæt løv. Voksne dyr sidder på sidegrene i 42 % af tiden, på stammer i 35 % og på jorden i 23 %. Dyrene er dagaktive, men kan også være aktive om natten.

Dyrene lever i kolonier med én dominerende han, flere hunner og unger. Hannerne forsvarer et territorium og kæmper om det. Omkring landsbyer er bestandene ofte tættere, fordi der er færre rovdyr som slanger og rovfugle, og fordi dyrene foretrækker tykke træer med tæt krone.

Parringen følger årstiderne. Hannernes testikler er størst i august-september, og hunnernes æggeblommer vokser i august-december, altså i det sydlige Afrikas forår og forsommer.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Acanthocercus atricollis*. Anbefalingerne bygger på levestedet og dyrets størrelse. Tallene for temperatur, luftfugtighed, UVB, rugetid og levetid er lånt fra *Agama agama*, som lever i samme slags savanne, men er mere jordlevende, og terriemålene er et skøn.

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 100 cm (længde × bredde × højde). Højden er vigtig, for arten tilbringer det meste af tiden på stammer og grene. En han med to eller tre hunner skal have mindst 150 × 70 × 100 cm. Hold kun én han i terrariet, for hanner forsvarer territorium og kan skade hinanden alvorligt.

Indret med kraftige, skråtstillede grene og en kork- eller bark-bagvæg, så dyret kan sidde på en lodret flade, som det ville gøre på en stamme. Giv flere siddepladser i forskellige højder og mindst to gemmesteder, ét i den varme og ét i den kølige ende. Alt skal stå fast. Bunden kan være sand blandet med lidt jord i 5-8 cm, så hunnen kan grave, når hun skal lægge æg. Et netlåg giver god ventilation, og låget skal kunne låses, for dyret er hurtigt. Fjern uspiste insekter, før lyset slukkes, og skift bunden helt hver 3.-4. måned.

Nye dyr skal i karantæne, og vildfangne dyr skal tjekkes for parasitter.

Læs mere: Lys og UVB Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 24-32 °C i terrariet, og solpladsen højt oppe skal have en overfladetemperatur på 38-43 °C, målt med et infrarødt termometer. Brug en halogenspot eller en anden varmelampe over en gren eller en flad sten, og sørg for, at dyret kan komme væk fra varmen i den kølige ende. Om natten slukkes varmen, og temperaturen skal falde til 18-21 °C; almindelig stuetemperatur er som regel nok.

Tjek solpladsen jævnligt, for pærerne mister effekt med tiden. Et dyr, der sidder på solpladsen hele dagen med åben mund, har det for varmt, og et dyr, der gemmer sig og ikke æder, har det for koldt.

I det sydlige Afrika er vinteren kølig og tør, og ynglen følger årstiderne. En let sænkning af dagslængden og dagtemperaturen om vinteren er en god vane, men en egentlig vinterhvile er ikke dokumenteret og er ikke nødvendig.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 30-50 %. Det passer til savannen og til tør skov, hvor arten lever. Terrariet skal have god ventilation, så det tørrer op mellem forstøvningerne.

Sæt altid en lav skål med frisk vand i terrariet, og skift vandet, når det er snavset. Mange trælevende agamer drikker bedst vanddråber fra blade og grene, så forstøv grene og blade let hver morgen. Bunden må ikke blive konstant våd.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og skal have kraftigt lys og UVB svarende til Ferguson-zone 3: et T5 HO-rør på 10-12 % i et reflekterende armatur over solpladsen, så UVB dækker den varme halvdel af terrariet. Afstanden fra rør til siddeplads er normalt 25-40 cm, afhængigt af net og lampe, og den bør kontrolleres med en UV-måler. Den kølige ende skal have skygge, så dyret kan trække sig væk fra UV-lyset.

Tænd lyset 12-14 timer om dagen om sommeren og 10-12 timer om vinteren med et tænd-sluk-ur. UVB-rør mister effekten, længe før lyset svækkes synligt, så skift dem efter producentens anvisning, som regel hver 12. måned.

FODER

Acanthocercus atricollis lever af leddyr. I naturen består maden mest af myrer, biller og græshopper. Myrer udgør langt de fleste byttedyr, men det er græshopper og biller, der fylder mest. Dyret æder også tusindben, som mange andre øgler undgår. Unger tager især myrer og mindre byttedyr.

I terrariet gives en varieret kost af veludfodrede insekter: fårekyllinger, græshopper, kakerlakker som *Blaptica dubia*, silkeorme og af og til melorme eller superorme. Byttet skal være omtrent lige så stort som afstanden mellem dyrets øjne. Fodr ikke kun med melorme, for de er fede og giver en ensidig kost. Planteføde er ikke dokumenteret for arten, og den får ikke grønt som fast del af kosten.

Unger fodres dagligt, voksne hver anden dag, så meget som de æder på 10-15 minutter. Dyret er en sidde-og-vent-jæger, så sæt gerne maden ud i en lille skål med glatte sider, eller slip få insekter ad gangen ud i terrariet. Støv insekterne let med kalk uden D3 ved de fleste fodringer og med et vitamin- og mineraltilskud en gang om ugen eller to. Giv insekterne næringsrigt foder i mindst et døgn, før de bruges. Brug opdrættede insekter, ikke fangede.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Acanthocercus atricollis er en rolig og iagttagende art, som bruger det meste af dagen på at sidde stille på en gren og følge omgivelserne. Hannen holder til på en fast plads og forsvarer den mod andre hanner, og i yngletiden viser hannerne deres blå hoved.

Hold derfor kun én voksen han i hvert terrarie. To hanner kæmper, og den svagere kan blive skadet eller stresset til sygdom. En han kan holdes sammen med to-tre hunner, hvis terrariet er stort nok og har mange siddepladser i forskellige højder, så hunnerne kan undgå ham. Hold øje med tegn på stress: et dyr, der gemmer sig, taber sig eller ikke æder, skal skilles fra.

Dyret er sky og hurtigt, når det bliver skræmt, og kan bide, hvis det tages op. Giv et nyt dyr et par uger i fred, og håndtér det kun, når det er nødvendigt. Som alle krybdyr kan agamer bære salmonella, så vask hænder med sæbe efter al kontakt med dyr, terrarie og foder, og lad ikke små børn røre dyret uden opsyn.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hanner og hunner er omtrent lige store, men voksne hanner har et større hoved, og hannerne får blåt hoved i yngletiden. Hunnerne er kønsmodne ved en længde fra snude til kloak på omkring 10 cm og hannerne ved omkring 8 cm. Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret. Hannerne har præanale kirtler, som afgiver et fedtholdigt sekret, der formentlig bruges

som duftsignal.

PARRING

Parringen er sæsonbestemt, og i naturen foregår den i det sydlige Afrikas forår, fra august og frem. En kølig, tør vinter efterfulgt af stigende dagslængde og temperatur er derfor et godt udgangspunkt for avl. Hannen forsvarer sit territorium og parrer sig med flere hunner. Sæt ikke hannen til en hun, der ikke er i god huld, og hav et skjul klar til hunnen, så hun kan undgå ham.

Der findes ikke detaljerede beskrivelser af parringen i fangenskab.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnerne lægger ét kuld om året. Kuldet er i gennemsnit 11 æg, og større hunner lægger flere æg end mindre. Hunnen graver en gang i bunden og lægger æggene dér, så terrariet skal have en dyb nok bund af fugtig sand-jordblanding, gerne en separat æglægningskasse. Uden et egnet sted kan hun holde æggene tilbage, hvilket er livstruende. Giv hende rigeligt føde både før og efter æglægningen.

INKUBATION

Rugetiden er ikke dokumenteret for arten; regn med 56-90 dage ved 26-29 °C. Læg æggene i en lukket beholder med fugtig perlit eller vermiculit, uden at vende dem, og hold temperaturen jævn.

OPDRÆT AF UNGER

Der findes ingen beskrivelser af opdræt af arten. Nyklækkede unger har samme behov som voksne, men er mindre og mere nervøse. Giv dem et terrarie med mange skjul og siddepladser, UVB og små insekter, støvet med kalk. Fodr dem dagligt. Hold unger af forskellig størrelse adskilt, hvis de begynder at jagte hinanden, og del dem, når de nærmer sig kønsmodenhed, for hannerne bliver territoriale.

Sundhed og typiske fejl

Der er ingen beskrivelser af sygdomme hos arten i fangenskab, så rådene er de samme som for andre dagaktive agamer. De fleste problemer skyldes fejl i opsætningen, især for lidt varme, for lidt UVB og for ensidig kost. De typiske problemer er:

- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Giv UVB og støvede insekter.
- Fedme ved for mange fede fødedyr som melorme og for lidt bevægelse.
- Mider og indvendige parasitter, især hos vildfangne dyr. Sæt nye dyr i karantæne i mindst tre måneder.
- Hudskifteproblemer ved for tør luft.
- Æglægningsvanskeligheder hos hunner uden egnet æglægningssted. Det er livstruende og kræver dyrlæge.
- Stress og sår hos dyr, der holdes sammen med en rivaliserende han.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig hale, kraftig krop og er opmærksomt og aktivt. Det spiser regelmæssigt og holder munden lukket. Vej dyret regelmæssigt, for et pludseligt vægttab er ofte det første tegn på sygdom. Krybdyr skjuler sygdom, så opsøg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser eller virker sløvt.

Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.